

Kateřina Spurná, Odras latiny v charvátskohlaholských památkách. Překladová technika ablativu absolutního v charvátskohlaholské Benediktově Řeholi (Diplomová práce).

Praha 2010, 75 stran.

Kateřina Spurná je žena odvážná. Po mých zkušenostech se sledováním slovanských překladových responzí latinských předloh musím kvitovat už volbu tématu její diplomové práce jako čin hodný pozornosti. Chorvatský překlad Benediktovy Řehole totiž zdaleka nelze považovat za charvátskohlaholskou „klasiku“, jeho jazyk vykazuje už množství rysů jazyka národního (chorvatského), ať pochází už z protografu nebo z opisů. Diplomantka musela tedy nejprve analyzovat více než stostránkový hlaholský text památky jako celku (měla sice k dispozici i novodobou edici Ostojičovu v přepisu latinkou, ale ani bez fototypické hlaholské kopie se neobešla), teprve potom se prozíravě soustředila na jeden vybraný syntaktický jev: na charakteristický prostředek překladové techniky slovanského překladatele. Diplomantčinu odvalu podtrhuje také skutečnost, že svou práci vstupuje na půdu málo prozkoumanou (předchozí badatelské výsledky přehledně shrnuje ve 3. kapitole o edicích a dosavadních studiích slovanské Benediktovy Řehole).

Celkově je práce rozvržena do sedmi kapitol. Po úvodní informaci o latinské předloze Benediktovy Řehole a jejím slovanském překladu a po zmíněném shrnutí dosavadního zkoumání slovanského textu se čtenáři dostává ve 4. a 5. kapitole základních informací obecně o polovětných syntaktických konstrukcích (absolutních pádech jmen a participií), o latinských a staroslověnských realizacích těchto konstrukcí, tj. o ablativu absolutním v latině – jednak klasické, jednak pozdní – a o absolutním dativu ve staroslověnině. Poté se v 6. kapitole dostáváme k jádru diplomové práce, vlastnímu rozboru jazykového materiálu na dvou třetinách textu diplomové práce. Přes šest desítek dokladů s latinským absolutním ablativem je dobře utříděno a analyzováno. Základní dělení latinských vazeb ablativu absolutního určuje tvar participia v absolutním ablativním výrazu, jenž rozhoduje o sémantické funkci vazby: doklady s participiem perfektního pasiva vyjadřují předčasnost, doklady s participiem přítomného aktiva současnost děje vyjádřeného polovětnou vazbou s dějem věty hlavní. Uvnitř těchto dvou skupin sleduje diplomantka v paralelním uspořádání překladatelské přístupy slovanské: opis latinského ablativu absolutního vazbou se slovanským participiem préterita, s participiem přítomným, vedlejší větou, většinou časovou, předložkovou nebo bezpředložkovou substantivní vazbou. Poslední čtvrtinu vyexcerpovaných dokladů tvoří jednak doklady se slovanským dativem absolutním (pouhé dva), jednak doklady bez slovanského překladu latinského ablativu absolutního (sedm), jednak „problematické případy“

(pět), vyžadující obsáhlejší výklad. Komentáře ovšem provázejí všechny doklady uvnitř jednotlivých kategorií a diplomantka v nich projevuje schopnost hodnotit i širší souvislosti překladatelského přístupu (morfologické, lexikální, textologické). Sympatickým rysem autorčina přístupu je přitom nezastírání nejrůznějších obtíží (všimněme si např. frekvence užití slov typu „problematický“, „hypotetický“ apod.).

Diplomantka osvědčila ve své práci řadu vlastností potřebných pro případnou vědeckou práci: nashromážděný materiál přehledně roztřídila, v případě potřeby doprovodila i dalším komentářem. Smysl pro utřídění se projevil i v rozčlenění bibliografie (edice, slovníky, odborná literatura) a v připojených přílohách (tabulka typů překladů s frekvenčním řazením, soupis ablativů absolutních s překlady, řazený po kapitolách). Lze jistě očekávat, že předložená diplomová práce je jen vstupní etapou k systematictějšímu zkoumání vlivu latiny předloh na charvátskohlaholské překlady. V takovém případě budeme doufat, že nám Kateřina Spurná bude v budoucnu obsáhleji demonstrovat, jak se grécizující syntaktické paradigma klasické staroslověnštiny postupně proměňuje v paradigma ovlivněné více latinou, neztrácejíc přitom některé rysy či stopy tradice minulé. Že si je diplomantka této potřeby vědoma, prozrazuje zařazení 5. kapitoly (o dativu absolutním ve staroslověnštině) a v 6. kapitole zpracování dvou dokladů s absolutním dativem. Srovnání s dalšími texty překladů z latiny jistě umožní nejen zkoumání síly tradice (i její vyhasínání), ale i bezpečné rozlišování mezi tendencí vývoje jazyka a individuálním postojem překladatele k textu předlohy. Chvályhodně autorka připomíná v tomto kontextu studii P. Fetkové-Stankovské o překladu absolutního ablativu do staroslověnštiny v dvojím překladu homilií Řehoře Velikého.

Není jistě účelem posudku vypočítávat autorovy ojedinělé překlepy, přehlédnutí a drobné stylistické nedostatky. Jen dvě poznámky: 1) Abundance pasivních vazeb není vytříbené češtině vlastní (viz Úvod!). 2) Rušivě působí kolísání v psaní velkých písmen v českých a latinských citátech. Buď bychom měli respektovat originály, nebo výslovně uvést důvod změn.

Rozhodně by bylo nemístné zamlžovat celkové pozitivní hodnocení: Kateřina Spurná předkládá diplomovou práci, jež jasně zasluhuje ocenění diplomem. Diplomantka shromáždila a zvládla veškerou odbornou literaturu, s přehledem vybrala a důkladně rozebrala veškerý příslušný jazykový materiál (staroslověnský i latinský), osvědčila schopnost srovnávat a hodnotit. Mám-li i já hodnotit její přístup a práci, mé hodnocení zní „výborně“.

V Praze 10. května 2010

Václav Konzal

Václav Konzal